

Monitoring školní edukace: (ne)připravený žák nebo (ne)připravený učitel?

doc. PhDr. et PhDr. Martin Kaleja, Ph.D.

*Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik
Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta*

Konference vzájemného porozumění

31. 3. 2016

Eurotopia, Opava

Martin Kaleja

(Ne)připravený
pedagog a žák z prostředí
sociální exkluze

Název programu	Operační program Vzdělání pro konkurenceschopnost
Číslo oblasti podpory	7.1.2
Název oblasti podpory a území	Rovné příležitosti dětí a žáků, včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
Název projektu	Sociologický monitoring vzdělávacích vstupů a výstupů dětí a žáků, včetně dětí a žáků se speciálními potřebami v České republice
Číslo projektu	CZ.1.07/1.2.00/47.0009
Hlavní řešitel projektu	doc. PhDr. et PhDr. Martin Kaleja, Ph.D.

PUBLIKACE KE STAŽENÍ:

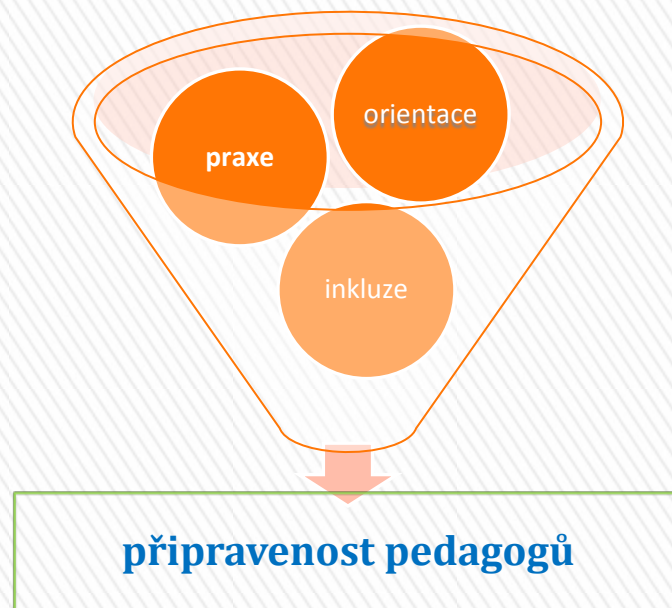
- » <http://www.slu.cz/fvp/cz/centrum-empirickyh-vyzkumu/publikace-ke-stazeni>

PŘEDMĚT VÝZKUMU

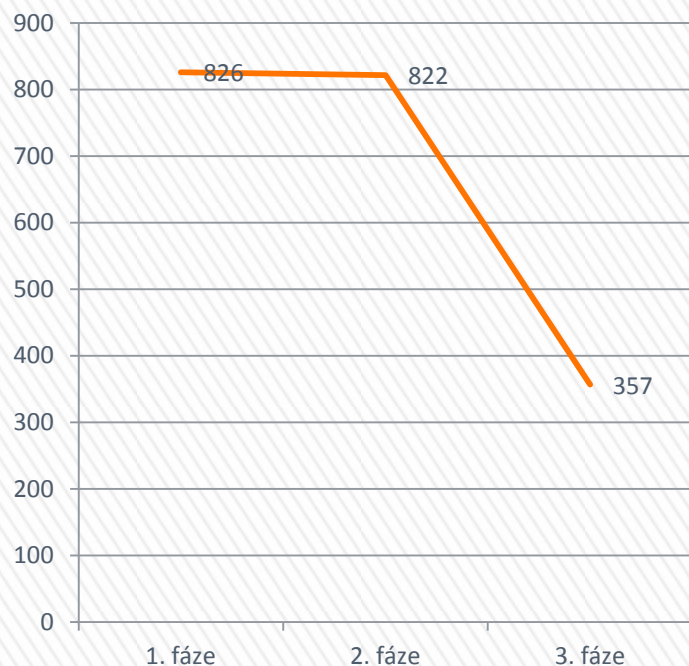
Terminologická objasnění:

- » **přípravenost pedagogů**
- » **sociální vyloučení – sociální znevýhodnění**
- » **děti a žáci cílových skupin**

„Reálná podoba sociální exkluze je asymetrická, kontinuální, kolektivní, v ojedinělých případech individuální.“ (Kaleja, M. 2015)

RESPONDENTI VÝZKUMU

1. skupina

- skupiny dětí a žáků v mentální normě
- skupiny dětí a žáků s mentálním postižením *
- skupiny dětí a žáků v mentální subnormě *

2. skupina

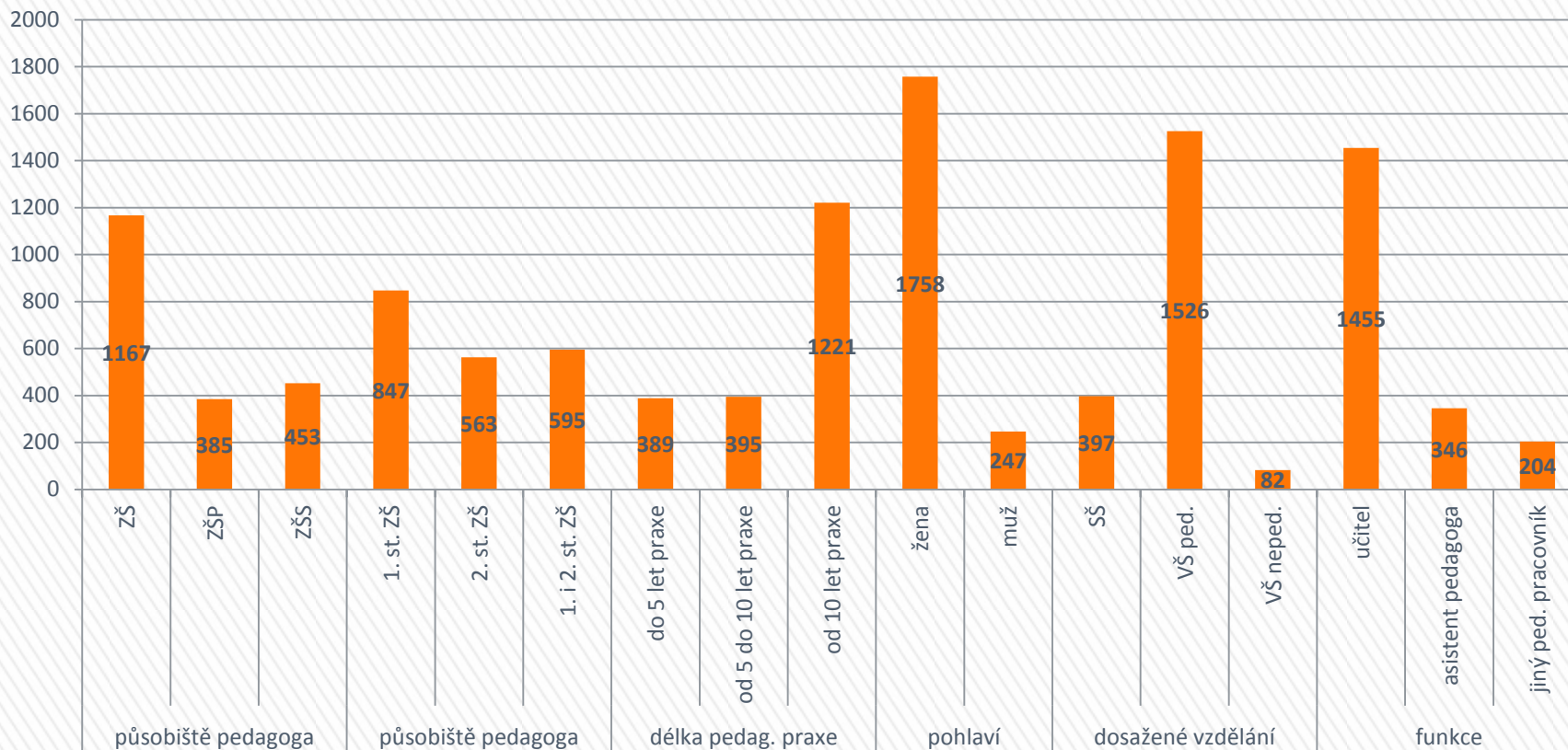
- skupiny dětí a žáků se SVP bez mentálního postižení
- skupiny dětí a žáků z prostředí sociální exkluze *

3. skupina

- skupiny dětí a žáků z etnicky většinové společnosti
- skupiny dětí a žáků z etnicky menšinové společnosti

„Postoje rodičů výrazně ovlivňují postoje dětí k otázce vzdělávání a jejich vzdělanostních drah.“ (Kaleja, M. 2015)

RESPONDENTI VÝZKUMU

**„Postoje rodičů výrazně ovlivňují postoje dětí k otázce vzdělávání a jejich vzdělanostních drah.“
(Kaleja, M. 2015)**

METODY A TECHNIKY VÝZKUMU

- » dotazník
- » 3 výzkumné oblasti
- » názorová a postojová schémata
- » kvantitativní strategie ve všech směrech
- » výzkumné otázky

Výzkumné otázky

1. *Jaká je orientace pedagogů základních škol v klíčových tématech, zasahujících do konceptu sociální exkluze a edukace?*
2. *Jaká je (reálná) terénní praxe pedagogů základních škol v edukaci žáků cílových skupin?*
3. *Jak je vnímaná realizace inkluze u pedagogů základních škol v kontextu žáků cílových skupin?*

„...výsledky školního vzdělávání byly signifikantně závislé od určitých charakteristik rodinného prostředí, a to zejména od úrovně vzdělávání rodičů a úrovně bydlení. „ (Kaleja, M. 2015)

KLÍČOVÁ VÝZKUMNÁ ZJIŠTĚNÍ

VO1: Jaká je orientace pedagogů základních škol v klíčových tématech, zasahujících do konceptu sociální exkluze a edukace?

- » 92 % sociální znevýhodnění a sociální exkluze považují za synonymum
- » 84 % se domnívá, že v SVL v ČR žijí výhradně Romové
- » 21 % si myslí, že etnicky menšinová společnost staví vzdělání hodnotově na nízkém stupni
- » 67 % se domnívá, že žáci se SZn by se měli vzdělávat podle RVP ZV LMP
- » 96 % se domnívá, že žáci se SZn mají MP
- » 42 % se domnívá, že žáci v HP by se měli vzdělávat podle RVP ZV LMP

„Je tedy nutné zdůraznit, že na konstrukt vzdělání se váží společenské, socio-ekonomické a jiné zvláštnosti, jež romskou rodinnou výchovu ve vztahu k podpoře vzdělávání provázejí a upozadují tak vzdělanostní trajektorie jak rodičů, tak samotných dětí.“ (Kaleja, M. 2015)

KLÍČOVÁ VÝZKUMNÁ ZJIŠTĚNÍ

VO2: Jaká je (reálná) terénní praxe pedagogů základních škol v edukaci žáků cílových skupin?

- » 84 % deklaruje, že se neorientují dobře ve SPP práce s žáky se SVP
- » 71 % uvádí, že neznají všechny podmínky uvedené v RVP pro vzdělávání žáků se SVP
- » 87 % udává, že ani jejich kolegové tyto podmínky neznají
- » 95 % uvádí, že škola pro úspěšné vzdělávání žáků se SZn neuplatňuje všechny podmínky stanovené kurikulem RVP ZV
- » 94 % deklaruje, že škola pro úspěšné vzdělávání žáků s MP uplatňuje všechny podmínky stanovené kurikulem RVP ZV.
- » 85 % přiznává, že se neorientují v definovaných vyrovnávacích a podpůrných opatřeních pro žáky se SVP

„Ve školské praxi se mimo termíny sociální vyloučení a sociální exkluze setkáváme s obdobně laděnými terminologickými výrazy, jejichž denotace a konotace jsou značně diferencované.“
(Kaleja, M. 2015)

KLÍČOVÁ VÝZKUMNÁ ZJIŠTĚNÍ

VO2: Jaká je (reálná) terénní praxe pedagogů základních škol v edukaci žáků cílových skupin?

- » 87 % nehodnotí spolupráci školy se školským poradenským zařízením jako funkční
- » 82 % nehodnotí spolupráci školského poradenského zařízení se školou jako funkční
- » 74 % udává, že k RŽ v procesu školní edukace je vhodné přistupovat frontálně
- » 87 % konstatuje, že k žákům s MP v procesu školní edukace je vhodné přistupovat frontálně
- » 28 % absolvovali kurz, resp. kurzy v rámci systému DVPP
- » 11 % ...že jejich kolegové absolvovali kurz, resp. kurzy v rámci systému DVPP

„Ve školské praxi se mimo termíny sociální vyloučení a sociální exkluze setkáváme s obdobně laděnými terminologickými výrazy, jejichž denotace a konotace jsou značně diferencované.“
(Kaleja, M. 2015)

KLÍČOVÁ VÝZKUMNÁ ZJIŠTĚNÍ

VO3: Jak je vnímaná realizace inkluze u pedagogů základních škol v kontextu žáků cílových skupin?

- » 57 % se domnívá, že společné vzdělávání žáků CS s ostatními žáky narušuje sociální klima třídního kolektivu
- » 60 % udává, že žáci CS ve společném vzdělávání ostatními žáky nejsou přijímáni rovnocenně
- » 67 % deklaruje, že žáci většinové společnosti odmítají spolupracovat s RŽ
- » 43 % deklaruje, že přítomnost žáka se SZn ve společném vzdělávání je obohacením pro všechny žáky
- » 50% je toho názoru, že přítomnost žáka s MP ve společném vzdělávání je obohacením pro všechny žáky.
- » 77 % se považuje za zastánce společného vzdělávání žáků s MP s intaktními žáky.
- » 62 % nepovažuje své kolegy za zastánce společného vzdělávání žáků s MP s intaktními žáky.

„...vedou pak k procesům generalizace různorodých vlastností a znaků určité sociální skupiny (zpravidla etnicky menšinové), které společnost v rámci procesů atribuce připisuje absenci kulturních znaků, nebo dokonce pro její dimenzionální odlišnost, jí přičítá charakteristiky vyplývající ze snížených rozumových schopností.“ (Kaleja, M. 2015)

VÝZKUMNÝ ZÁVĚR

***Anotace:** Předložená monografie svými výzkumnými výsledky poukazuje na připravenost pedagogů k edukaci dětí a žáků z prostředí sociální exkluze, kterou lze hodnotit jako významně insuficientní. Řešené téma bylo součástí celorepublikového výzkumného záměru a bylo výzkumně diverzifikováno do tří oblastí. Středem zájmu byla orientace pedagogů v relevantních otázkách zasahujících do procesu školní edukace. Zajímala nás reálna terénní praxe pedagogů, zejména jejich přístup k aplikaci podpůrných opatření. Jejich pohled na inkluzivní vzdělávání byl nedílnou součástí monitoringu. Ve všech oblastech byly identifikovány rezervy negativně determinující vlastní připravenost. Do kvantitativně-orientovaného výzkumu bylo zapojeno celkem 2005 respondentů z 13 krajů republiky, pracující na všech typech základních škol. Výzkumná zjištění podtrhují důležitost a aktuální potřebu nové efektivní koncepce systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a zavedení kariérního (kvalifikačního) růstu pedagogů.*

„Edukace žáků z prostředí sociální exkluze v podmínkách České republiky je podmíněna celou řadou faktorů. Klíčovou roli bezpochyby sehrává rodina, rodinné prostředí a lidé, kteří obklopují tyto žáky a mají významný vliv na formování jejich osobnosti.“ (Kaleja, M. 2015)

VÝZKUMNÁ DOPORUČENÍ

„Měly by však směřovat ke zřizovatelům a k příslušnému rezortu školství. Těmto orgánům by měly být vznesené dotazy, do jaké míry a jakým způsobem pomohly příslušné instituci, o kterou rodiče a zákonní zástupci dětí a žáků cílových skupin projevují zájem a vkládají jí důvěru. Vyhrůžky typu „Vaši školu budeme zavírat“ představují přenesení vlastní zodpovědnosti na pedagogický personál, jenž ve vzdělanostní trajektorii hraje zcela odlišnou klíčovou roli.“ (Kaleja, M. 2015)

Děkuji Vám za pozornost.

Martin.Kaleja@osu.cz

„Na druhé straně zmiňované mantinely mohou ukázat cestu, jak postupovat dál, čeho využít a na čem lze stavět. Například: 73 % žáků ve výzkumu z roku 2014 uvádí, že rodičům na jejich vzdělávání záleží.“ (Kaleja, M. 2014)